

К.е.н. Гаврилко Т.О., Кавуньов О.О.

Національний авіаційний університет, Україна

Криптовалюти: статус у світі та Україні

Криптовалюта представляє собою віртуальну валюту, яка немає матеріального вираження і існування якої не пов'язано із залежністю від центрального банку. При створенні криптовалюти застосовується сучасна технологія «блокчейн» та асиметричне шифрування, що забезпечує стійкість до несанкціонованих змін даних та незворотність здійснюваних транзакцій.

На відміну від фіатної валюти, яка є законним платіжним засобом, у випадку, якщо криптовалюта не має законодавчого підтвердження її офіційного признання, ринок криптовалют діє поза юрисдикцією центрального банку і ним не регулюється.

Різними країнами світу по-різному визначається статус криптовалют. Перша країна, яка офіційно визнала біткоїн як рівноцінний засіб платежу наряду з долларом США, – це Сальвадор (законодавчою асамблеєю Сальвадору був схвалений відповідний закон). В Законі вказується на низький рівень доступу сальвадорців до класичних фінансових послуг (70% жителів) і визнається роль криптовалюти як інструмента підвищення рівня фінансової інклюзії. Відкривається можливість встановлення цін в біткоїнах, сплати в них податків та відсутність податку на приріст капіталу у випадку здійснення обмінних операцій [1].

В таких країнах, як Японія, Швеція, Німеччина, Франція криптовалюта використовується як легальний платіжний засіб, хоча існують відмінності в оподаткуванні – японськими компаніями сплачуються податки від продажу криптовалюти, а при оплаті покупок з використанням криптовалют в Німеччині податки не стягуються.

У Великобританії криптовалюти не відносяться до визнаного засобу платежу, і хоча нема заборони на функціонування криптовалютних бірж та

обмінників, для них є обов'язковою державна реєстрація, а з операцій з криптовалютами стягуються податки.

Швейцарією криптовалюти розцінюються як активи, на які розповсюджується сплата майнового податку; до власників криптовалют пред'являються вимоги – надання щорічних декларацій. В Польщі операції з криптовалютами (їх купівля та продаж) та процес майнінгу криптовалют віднесені до видів комерційної діяльності; обов'язкова державна реєстрація стосується постачальників віртуальних активів.

В Естонії склалося відношення до криптовалюти як до альтернативного засобу платежу; ПДВ щодо криптовалюти не застосовується. Податкові зобов'язання стосуються лише клієнтів і залежать від їх приналежності до конкретної країни, в якій діють певні правові норми; в самій Естонії величина податку становить 7%. Російською федерацією криптовалюта визнається як засіб платежу, інвестицій та накопичень.

В Канаді відсутня заборона на використання криптовалюти, але статусу законного платіжного інструменту вона не набула. Канадським податковим агентством криптовалюта визначається в якості товару і заявлено, що у випадку оплати товарів чи послуг у криптовалютах ці операції повинні відноситись до бартерних.

США властивий трьохаспектний підхід до оцінки використання криптовалют: як аналогу грошових засобів, як власності та біржового товару. Регулюючі дії здійснюються відповідно до особливостей правових положень конкретного штату і, відповідно, існують різні норми оподаткування в межах 15-35%, а у певних випадках не передбачається його здійснення.

Такі країни як Хорватія, Киргизстан, Індонезія та Литва не розглядають криптовалюти в якості легального засобу платежу. Болівія та Бангладеш заборонили використання криптовалют в своїх країнах.

В Китаї Народним банком заявлено про визнання майнінгу криптовалют та всіх криптовалютних операцій, що відбуваються в країні, незаконними; в якості платіжного засобу можуть виступати лише активи, які випускаються

фінансовими органами влади. Поясненням таких дій є, як про це проголошують представники банку, створення умов за рахунок використання криптовалют для поширення таких негативних явищ, як відмивання коштів та виникнення фінансових пірамід.

Треба відмітити, що Китай на протязі тривалого часу мав статус одного із світових центрів майнінгу криптовалют, що зумовлювалось достатньо невисокими цінами на електроенергію та комп'ютерну техніку. Як вважають фахівці, прийняте рішення стосується насамперед намірами позбавити конкуренції криптоюаня, число користувачів яким досягло в листопаді 2021 року 140 млн.чол., а кількість корпоративних рахунків склало 10 млн. [2].

Глобальна сервісна IT-компанія Triple-A оприлюднила дослідження, що стосуються кількості осіб, які є власниками криптовалют, по відношенню до чисельності всього населення. Перше місце в рейтингу зайняла Україна – 12,7% жителів України (5,6 млн.чол.) володіють криптовалютою. Також в п'ятірку лідерів по цьому показнику увійшли такі країни, як Росія (11,9% жителів), Венесуела (10,3 %), а також Сингапур (9%) та Кенія (8,5 %).

В Україні зроблені суттєві кроки по легалізації криптоактивів – Верховною Радою ухвалено у другому читанні законопроект №3637 «Про віртуальні активи». Документ націлений на урегулювання правового статусу віртуальних активів та визначення цивільно-правових відносин між суб'єктами ринку цих активів [3].

Для набуття Законом про віртуальні активи чинності потребується ще певний термін часу для створення необхідної підзаконної бази. Це стосується внесення відповідних змін, насамперед, в Цивільний кодекс України (введення окремої глави 15¹ «Віртуальні активи») та Податковий кодекс (порядок оподаткування операцій з віртуальними активами).

Про дискусійний характер деяких положень цього Закону свідчить той факт, що президентом України Закон повернений до Верховної Ради зі своїми пропозиціями. Насамперед, це стосується, як зазначено в Законі, формування нового органу центральної виконавчої влади, який наряду з іншими

державними органами буде здійснювати регулюючий вплив на функціонування ринку віртуальних активів.

На думку президента, створення даного органу буде пов'язано з додатковими видатками з державного бюджету, і, відповідно, є доцільним процедурно закріпити питання регулювання обігу віртуальних активів за Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Дані пропозиції є логічними, виходячи із необхідності узгодження положень Закону із діючими європейськими стандартами, що стосуються правил регулювання криптовалют і стейблкоїнів. Європейським Союзом у 2020 році представлений проєкт регламенту в цій сфері, яким передбачається здійснення контролю за ринком віртуальних валют саме місцевим державним органом, до компетенції якого відноситься регулювання фінансових ринків, а також визначаються вимоги до суб'єктів, що діють на ринку віртуальних валют, і здійснена класифікація стосовно їх видів діяльності.

Є очевидним, що розвиток ринку віртуальних активів є однією із складових розвитку цифрової економіки в Україні та співпадає з вектором її руху до рівня однієї із високотехнологічних держав світу.

Література:

1. Куницький О. Сальвадор узаконив біткоїни як засіб платежу. Він став першою країною у світі, яка це зробила. URL: <https://forbes.ua/news/salvador-uzakoniv-bitkoini-yak-zasib-platezhu-vin-stav-pershoyu-krainoyu-u-sviti-yaka-tse-zrobila-09062021-1813> (дата звернення: 14.11.2021).

2. Цифровой юань (DCEP). URL: [https://www.tadviser.ru/index.php/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%BA%D1%82:%D0%A6%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B9_%D1%8E%D0%B0%D0%BD%D1%8C_\(DCEP\)](https://www.tadviser.ru/index.php/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%BA%D1%82:%D0%A6%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B9_%D1%8E%D0%B0%D0%BD%D1%8C_(DCEP)) (дата звернення: 15.11.2021).

3. Прийнято Закон "Про віртуальні активи". Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/213503.html> (дата звернення: 15.11.2021).